

**Läroarutbildningen
Examensarbete 10p
Hösten 2004**

En god lärmiljö

Förhållningssätt hos den enskilde läraren

**Handledare:
Laila Gustavsson**

**Författare:
Annelie Olsson
Mona Svensson**

En god lärmiljö

Förhållningssätt hos den enskilde läraren

Abstract

Vårt syfte med denna forskning var att undersöka vilka kompetenser som krävs av lärare för att skapa en god lärmiljö för alla barn på förskolan. De delar vi finner viktiga utifrån litteraturen för att skapa en god lärmiljö är att som lärare vara medveten om sitt yrkesuppdrag, samt att skapa trygghet för barnen för att inläring skall kunna ske, där lärares förhållningssätt och kompetenser har stor betydelse. I detta har också samarbetet med föräldrarna en mycket stor betydelse. För att ta reda på vad som krävs av lärare för att skapa en god lärmiljö har vi intervjuat lärare på förskolan. Utifrån intervjuvaren är det viktigt att vara intresserad, medveten och tydlig i sin yrkesroll, vilket intervjupersonerna anser är viktiga kompetenser i arbetet med barnen.

Ämnesord:

God lärmiljö, lärmiljö, förhållningssätt, förskola, trygghet och föräldrasamverkan.

INNEHÅLL

INNEHÅLL	3
FÖRORD	4
1. INLEDNING	5
1.1 SYFTE.....	5
1.2 STUDIENS CENTRALA BEGREPP.....	5
1.3 BAKGRUND	6
1.4 ARBETETS UPPLÄGGNING.....	7
2. LITTERATURGENOMGÅNG	8
2.1 LÄRARES UPPDRAG	8
2.2 KOMPETENSUTVECKLING.....	9
2.3. FAKTORER SOM PÅVERKAR EN GOD LÄRMILJÖ	10
2.3.1 <i>Pedagogisk miljö för barnen</i>	10
2.3.2 <i>Trygghet viktigt för lärande</i>	11
2.3.3 <i>Föräldrasamverkan</i>	13
2.4 YRKESROLLEN	14
2.4.1 <i>Lärarens förhållningssätt</i>	14
2.4.2 <i>Kompetens för att skapa en god lärmiljö</i>	16
2.5 PROBLEMPRECISERING	18
4. TEORETISK UTGÅNGSPUNKT	18
4.1 LÄRANDE UTIFRÅN SÄLJÖS TEORI	18
5. EMPIRISKA DELEN	20
5.1 METODOLOGISKA UTGÅNGSPUNKTER	20
5.2 METOD	21
5.3 UNDERSÖKNINGSGRUPP	22
5.4 FORSKNINGSETISKA PRINCIPER	23
6. REDOVISNING AV RESULTAT	24
6.1 SAMMANFATTNING AV INTERVJUSVAREN	33
6.2 SLUTSATS.....	33
7. DISKUSSION	34
7.1 METODDISKUSSION	38
7.2 TANKAR INFÖR FRAMTIDEN.....	40
7.3 SAMMANFATTNING AV ARBETET.....	40
REFERENSER	41
BILAGA 1: INTERVJUFRÅGOR	43

Förord

Härmed vill vi säga ett stort TACK till alla som har stöttat och hjälpt oss på den stundvis jobbiga vägen från början till slut. Men det har samtidigt varit väldigt utvecklande och utmanande att arbeta med forskningen. Det är till stor del tack vare er som vi har lyckats med att färdigställa vårt arbete. Vi hade velat göra en lång tacklista med namn egentligen men vi är då rädda för att någon av misstag blir bortglömd. Ett speciellt tack vill vi ändå rikta till vår handledare Laila Gustavsson som har hjälpt och stöttat oss genom hela arbetet.

1. Inledning

”Hallå”, sa Nasse, ”vad håller du på med?”

”Jag jagar”, sa Puh.

”Jagar vaddå?”

”Följer ett spår”, sa Nalle Puh och såg mycket hemlighetsfull ut.

”Följer ett spår vart då”, sa Nasse och kom närmare.

”Det är precis vad jag frågar mig själv. Jag frågar mig själv vart.”

”Och vad tror Du blir svaret?”

”Jag måste vänta med svaret tills jag funnit det”, svarade Puh.

(Alerby, Isaksson – Pelli, 2004:9)

Vi menar att oavsett hur många spår som följs, finns där alltid många fler att utforska. Genom att inrymma tid för mötesplatser, samtal och reflektion, där olika erfarenheter och kompetenser får möjlighet att mötas, utvecklas man som lärare och det sker många berikande lärdomar. Vilket vi tror är grunden till en ökad medvetenhet kring lärares förhållningssätt, för att skapa en god lärmiljö.

1.1 Syfte

Syftet med vår forskning är att utifrån vårt uppdrag i Läroplanen för förskolan (Lpfö 98), undersöka vilka kompetenser som krävs av lärare för att skapa en god lärmiljö för alla barn på förskolan.

1.2 Studiens centrala begrepp

De centrala begrepp vi använder oss av är lärmiljö, förhållningssätt och medvetenhet. Med lärmiljö menar vi den plats där barnet befinner sig, och skall lära sig något under tiden det är på förskolan, miljö kan vara både fysisk och psykisk. Här menar vi att den fysiska miljön är rummet som finns ute eller inne med dess olika typer av material och hur omgivningen ser ut medan den psykiska miljön är hur vi mår och hur vi känner oss om klimatet är bra eller dåligt

i gruppen eller mellan lärare och barn. Men vi lägger större fokus på miljön i förskolan som riktas mot lärarna och deras förhållningssätt gentemot barnen. Vi menar för att barnen skall kunna lära sig något är lärares förhållningssätt det centrala. Förhållningssätt är hur läraren bemöter barnet i olika situationer. Barnet skall känna att läraren bryr sig samt få känna sig viktig och behövd. Här kommer begreppet medvetenhet in och med det menar vi kunskap om barns utveckling och att veta vad man gör, varför och hur. Vi kommer att använda oss av begreppet lärare vilket syftar på personal inom förskolan. Detta gör vi på grund av att den nya lärarutbildningen nu riktar sig mot förskolan och där yrkeskategorin också benämns som lärare.

1.3 Bakgrund

Vi som skriver har många års yrkeserfarenhet som utbildade barnskötare inom förskolan. År 2002 började vi studera på lärarutbildningen på Högskolan Kristianstad. Efter att ha läst pedagogisk mångfald som specialisering blev vi mer nyfikna på vilken kompetens lärare egentligen behöver. Vad behöver lärare ha med sig i ryggsäcken för att möta varje enskilt barn och för att skapa en god lärmiljö på förskolan? För att skapa en god lärmiljö är vår utgångspunkt att barnet är beroende av hur vi som lärare är i vårt bemötande och vilket förhållningssätt vi har. I vårt möte med barnet måste vi respektera, lyssna och bekräfta barnet. Vi menar även att en god lärmiljö är där lärare ger barnen möjligheter att få vara med och påverka innehållet i verksamheten där barnen lär sig med glädje och lust utifrån deras egen erfarenhetsvärld. Det måste finnas positiva, engagerade och medvetna lärare i barnens omgivning. En god lärmiljö kanske inte i första hand handlar om hur många lärare som finns till hands och hur mycket material som finns. Utan vi menar att en god lärmiljö snarare handlar om vilket förhållningssätt man har gentemot barnen och vilka värderingar man som lärare har. Vilket vi anser är grunden, för att skapa en trygghet för barnet på förskolan och för att ett lärande möte skall kunna ske. Det är viktigt att varje lärare är medveten om sitt uppdrag och att man är där för barnens skull och inte tvärtom.

Vernersson (2002) definierar en god lärmiljö, med att man som lärare lyssnar och tar sig tid med barnen. Att man är tydlig i sitt sätt att agera och att barnen blir sedda och bekräftade. Barnens självförtroende, självkänsla och motivation är grunden för allt lärande. Som lärare måste man enligt Kennedy (1999) alltid skapa miljöer utifrån barnens behov och i takt med

hur barngruppen förändras, det kommer alltid att finnas utmaningar för lärarna att skapa goda lärmiljöer för att kunna möta alla barns behov i förskolan. En sämre lärmiljö menar vi, kan vara där det finns lärare som inte är närvarande för barnens skull, som inte lyssnar och inte uppmärksammar barnens behov. Lärare som inte är lyhörda, inger inget förtroende vilket skapar en otrygghet hos barnet. En sämre lärmiljö kan bero på att lärare saknar kunskap kring barns utveckling och lärande. Enligt Fagerli, Lillemyr & Söbstad (2001) är en sämre lärmiljö för barnen om personalen är allt för stelbenta och bundna av det som de har planerat. Ett samarbete som präglas av motsättningar och dåligt klimat mellan kollegor påverkar arbetet med barnen. Om det är dålig stämning och brister i samarbetet mellan föräldrarna kan det ha samma effekt. Det är viktigt med samarbete och stabilitet inom personalgruppen vilket enligt Fagerli m.fl. kan vara avgörande för en bättre eller sämre lärmiljö. Bra och dåliga förskolor skiljer sig ifrån varandra i första hand genom den pedagogik som bedrivs där. Personalens bristande professionella¹ förutsättningar kan alltså sänka kvaliteten i det pedagogiska arbetet. Det finns enligt Sommer (2002) internationella undersökningar som visar att förskolan generellt sett både är utvecklande och har ett positivt inflytande på barnen. Detta kan försvagas om kvaliteten hotas genom besparingar av personaltätheten, på grund av att lärare har mindre möjlighet att påverka ekonomiska beslut har vi valt att utesluta denna aspekt. År 1998 fick förskolan sin första läroplan, Lpfö 98 och detta innebär att förskolan ingår i utbildningssystemet för barn och ungdomar. Vi vill härmed skaffa oss mer kunskaper kring vad lärare behöver för kompetenser när det gäller att skapa en god lärmiljö för att kunna möta alla barn på förskolan.

1.4 Arbetets uppläggning

I nästa kapitel kommer vi att göra en litteraturgenomgång och där redovisas litteratur som belyser våra frågor kring en god lärmiljö. Vår teoretiska utgångspunkt är det sociokulturella perspektivet utifrån Säljö (2000) Därefter kommer vi att presentera vår empiriska del utifrån våra resultat och analyser av våra intervjuer. Vi redovisar även här våra metoder och metodologiska utgångspunkter med forskningsetiska principer. Därefter följer en diskussion där vi med egna ord knyter ihop teori och praktik. Vi avslutar med en kort sammanfattning av vårt arbete.

¹ Professionell innebär att man är yrkesmässig, skicklig som yrkesman. (Svenska Akademiens ordlista över svenska språket, 1998)

2. Litteraturgenomgång

I vår litteraturgenomgång lägger vi fokus på lärarens yrkesroll i förhållande till en god lärmiljö. Faktorer som vi tror har stor betydelse för att skapa en god lärmiljö på förskolan för barnen, till exempel trygghet, föräldrasamverkan och lärarens kompetenser kommer också att belysas.

2.1 Lärares uppdrag

I Lpfö 98 definieras och innebär förskolans värdegrund bland annat att arbetet vilar på demokratins grund. Var och en som arbetar i förskolan skall arbeta för att främja uppskattningen av varje människas egenvärde. Eftersom vuxnas förhållningssätt påverkar barnen är vi vuxna viktiga förebilder. Förskolan skall också lägga grunden för det livslånga lärandet och erbjuda en god pedagogisk verksamhet, där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet. I uppdraget (Lpfö 98) läggs det också en mycket stor vikt vid samarbetet mellan föräldrarna och förskolan. Förskolans uppgift innebär att lärarna tillsammans med föräldrarna ska verka för att varje barn får möjlighet att utvecklas efter sina egna förutsättningar.

Vidare står det alla som arbetar i förskolan skall samarbeta för att erbjuda en god miljö för barnens utveckling. De vuxna skall ge barnen stöd i att utveckla tillit och självförtroende. För att kunna uppfylla det som står i Lpfö 98 krävs det att lärare reflekterar över vem man är som yrkesperson. På en god förskola är det elevernas lek, lärande och utveckling som lärarna ägnar sig åt mest och detta kräver då tydliga vuxna som har något att förmedla till barnen. Lärarna måste även låta barnen vara med och påverka valen av temaarbeten och olika former av arbetssätt. Alerby & Isaksson-Pelli (2004) menar att delaktighet och inflytande är en förutsättning för lärande. Lärarna måste sträva efter att skapa en god miljö för utveckling och lärande där de demokratiska värdena lever i det dagliga arbetet.

2.2 Kompetensutveckling

Hargreaves (2000) menar att som lärare gäller det att fundera över alla viktiga förändringar som sker i samhället och vad de kommer att betyda för framtidens medborgare. Genom att ta del av dessa iakttagelser och tankar, kan lärare få uppslag till vad de ska satsa den egna utvecklingskraften på. Erfarenheterna från de många fortbildningsinsatserna som gjorts på svenska skolor under de senaste årtiondena påvisar att ansvaret för lärares utveckling ligger på läraren själv. Lärare behöver komma till en insikt där de slutar att se fortbildning som en privat angelägenhet för att höja den egna kompetensen. De behöver också inse att fortbildning inte är ett huvudansvar för arbetsgivaren och att utbildning är till för att möta framtidens utmaningar. Lärare ska äga sin egen yrkesutveckling, organisera den och använda den för att höja kvaliteten i förskolan. Hargreaves menar att i det nya läraravtalet är man i Sverige överens om att lärarens huvuduppgift är att vara ledare över barnens lärande. Lärare behöver betydligt mer kunskap kring hur ledarskap kan utövas. Kärrby (1992) visar i sin forskning att förskolans kvalitet är en fråga om personalens professionella kompetens, där både utbildning, fortbildning och kompetensutveckling har stor betydelse i förskolan. Det kräver en vilja och ett engagemang med stor initiativförmåga samt drivkraft till nytänkande och förändringar. En kunskap som är viktig att tillgå i dessa sammanhang är organisationskunskap. Hon menar vidare att det viktigaste kriteriet på en god kvalitet i förskolan är ett samspel mellan läraren och barnet. Det som påverkar kvaliteten är enligt Lindahl (1998) vilka mål som verksamheten riktas mot och hur lärarna organiserar och hur samarbetet med föräldrarna fungerar. Det är enormt viktigt och betydelsefullt för hur god kvaliteten på förskolans arbete blir. Fagerli m.fl. (2001) menar att i det pedagogiska arbetet finns inga färdiga mallar att gå efter, inte heller några standardlösningar utan detta är ett vågspel där man inte har några garantier för att lyckas.

2.3. Faktorer som påverkar en god lärmiljö

I detta kapitel kommer vi att belysa faktorer som kan ha en påverkan på en god lärmiljö för barnen i förskolan.

2.3.1 Pedagogisk miljö för barnen

Kärrby (1992) menar att det börjar växa fram en vetenskaplig kunskap om vilka egenskaper som kännetecknar en god uppväxtmiljö. Kriterier för denna bör i hög grad bygga på kunskap, erfarenheter och värderingar hos föräldrar och lärare. Förskolans miljö skall fostra och utveckla hela barnets personlighet och då måste såväl omsorg och vård som intellektuellt stimulerande aktiviteter bedömas som viktiga kriterier. Den forskning som finns om förskolemiljöns betydelse för barns utveckling pekar på att det är personalens kompetens och engagemang som på längre sikt kan ge utslag i barns förmåga till anpassning både socialt och intellektuellt.

Enligt Johansson & Pramling - Samuelsson (2003) skall den pedagogiska miljön vara en miljö som stödjer och utvecklar barns kompetenser. Lärarna måste förändra miljön samtidigt som det sker förändringar i gruppen. Den miljö som skapas skall stödja barns samlärande, där barns erfarenheter och kompetenser kan vara en tillgång i både det egna lärandet och kamraternas. I den pedagogiska miljön synliggörs lärarens bild av barnen och dess kompetenser, samt lärarens syn på kunskap och lärande. Fokus måste alltid vara att utgå ifrån den grupp man har och deras behov när lärarna diskuterar med varandra vad man vill att de olika rummen i verksamheten skall signalera till barnen. De anser att lärarna måste arrangera en miljö som tillåter barnen att fatta egna beslut. Genom att skapa pedagogiska sammanhang för barnen ger man dem en möjlighet att både vara och uppleva sig som kompetenta. Förskolans miljö skall inbjuda till forskande och nyfikenhet. Lindahl (1998) menar att det är viktigt att lärarna ger barnen möjligheter till egna intressen, samt att de låter barnen uppleva olika utmaningar. Barns spontana lärande sker i en tillåtande och stimulerande förskolemiljö. Miljön skall ge stimulans för fantasin och tänkandet samtidigt som intellektet utvecklas.

Pramling - Samuelsson (2000) m.fl. anser att ur ett kognitivt² perspektiv på kunskap och lärande blir det viktigt för lärarna att skapa en pedagogisk miljö där barnet kan konstruera kunskap i form av förståelse, att det sker en utveckling utifrån barnets mognad. De skall få stöd i att utveckla en positiv attityd till det egna lärandet. Viktigt är att barnen ges möjligheter att formulera och lösa realistiska problem i verksamheten. Miljön som skapas skall underlätta för barnen att vara nyfikna, självständiga och forskande och enligt Kennedy (1999) måste dessa diskussioner om hur man förändrar miljön hållas levande. Det är viktigt att ifrågasätta varför förändringarna görs. Att bygga upp miljöer utifrån vad den existerande barngruppen är intresserade av är viktigt. Genom att man skapar miljöer som bygger på att ge barnen möjlighet till självständighet, skapar man samtidigt mer tid till lärarna att användas för dokumentationer och observationer av barnen och deras möte med miljö och material samt deras lekar. Den kunskap som lärarna får genom att vara med och dokumentera kan sedan användas för att vidareutveckla arbetet med barnen och deras miljö. Kennedy anser att genom dokumentation kan lärarna även hjälpa barnen att få syn på sin egen inlärningsprocess. Detta kan hjälpa barnen att minnas, reflektera och diskutera vad de har gjort vilket i sin tur leder till att de får en förståelse.

2.3.2 Trygghet viktigt för lärande

I många sammanhang kan man enligt Verneresson (2002) läsa i olika rapporter och artiklar att barnets självförtroende, självkänsla och motivation är grunden för allt lärande. Det barn som är rädd för att misslyckas vågar inte försöka eller pröva utan blir otrygg i sitt lärande. Lindahl (1998) menar att det allra viktigaste i arbetet med barn är behovet av trygghetskänsla, för att barnet skall kunna koncentrera sig på alla nya situationer och föremål i deras omgivning på förskolan.

Pramling-Samuelsson & Sheridan (1999) anser att utveckling och inläring är en förutsättning för och konsekvens av varandra. Utvecklingen förutsätter en yttre påverkan och lärande förutsätter en inre grund. Att lära är att utvecklas och i förskolan måste lärarna ha en medvetenhet om att barn ständigt lär. De menar att barns utveckling beror på vilka erfarenheter barnen får och hur de blir bemötta av lärarna i sin omgivning.

² Kognitiv: intellektuell, kunskapsmässig. (Svenska Akademiens ordlista över svenska språket, 1998)

Stern i Brodin och Hylander, (1997) menar att alla barn föds olika och det är föräldrarna som upptäcker och möter sitt barns behov. Det blir sedan lärarens uppgift i förskolan att lyfta fram och utveckla varje barns speciella kompetenser. Barnet är beroende av samspelet med andra för att utvecklas. Enligt Stern är det den ömsesidiga kontakten och kommunikationen med barnet som är grunden till allt annat arbete i förskolan. Om den saknas så kommer man ingenstans i sitt pedagogiska uppdrag. Betydelsen av det djupa ansvar lärare har för barnen på förskolan kan aldrig övervärderas, menar Abrahamsen (1999). Hon anser vidare att lärarna är barnets trygghet då föräldrarna inte är närvarande. Om barnets rädsla och osäkerhet blir alldeles för stor kan barnet tappa sin förmåga till lek och utveckling tills den emotionella³ balansen återställs igen. Om samspelet med barnen enbart grundar sig på teoretisk kunskap och erfarenhet och saknar en känslomässig närvaro, kan lärare inte bli tillräckligt bra yrkesmänniskor.

Enligt Johansson & Pramling–Samuelsson (2003) måste lärarna skapa ett förhållningssätt som möter hela barnet, dess sårbarhet, beroende och kompetenser. För att kunna göra detta krävs det att lärarna har stora kunskaper om barns utveckling och lärande. Lindahl (1998) menar att lärarna måste utveckla ett arbetssätt som kombinerar och främjar hela barnet både vad det gäller fostran och utveckling. Personalen måste utveckla en relation som innehåller närhet, värme, medkänsla, vård och omsorg om barnet. Den vuxnes psykiska och fysiska närvaro är en förutsättning och utgångspunkt för att utveckla en harmonisk samvaro. Detta menar hon ställer krav på lärarna att ha kunskap om barns utveckling och lärande. Alla som arbetar i förskolan måste samtidigt ha höga krav på självkännedom och de måste veta vad som gynnar barns utveckling. Forskning visar enligt Pramling (1993), att det är bättre för barnen om läraren är själv med en mindre grupp barn än om två eller flera lärare är tillsammans med flera barn. Är man en lärare på en grupp elever så är möjligheterna till att bli sedd och få gensvar från läraren mycket större.

³ Emotionell: sinnesrörelse, stark känsla.(Svenska Akademiens ordlista över svenska ord, 1998)

2.3.3 Föräldrasamverkan

Enligt Kärrby (1992) är målet för en god föräldrasamverkan, i skola och förskola att föräldrarna är väl informerade om verksamheten och att de är välkomna som observatörer eller medhjälpare i verksamheten. Betydelsen av samverkan mellan föräldrar och lärare är viktig för barns inläring och utveckling. Ingen pedagogisk verksamhet kan möta barnets behov på ett bättre sätt, än genom samarbete med föräldrarna. Hon menar vidare att det är betydelsefullt att lärarna kontinuerligt gör anteckningar om barnet i olika avseenden för att kunna ge föräldrarna relevant information. Denna kan sedan föräldrarna komplettera med sina egna iakttagelser. På detta sätt får föräldrarna en helhetsbild av barnet och lärarna öppnar upp för en dialog mellan förskola och hem som kan bli viktig för barnets fortsatta utveckling. Kärrby menar vidare att kommunikationen som sker mellan hem och förskola skall baseras på att det är föräldrarna som har det mest betydelsefulla inflytandet i barnets liv. Därför är det viktigt att samarbetet mellan förälder och lärare fungerar från första början. Oavsett hur mycket tid föräldrarna har att vara delaktiga i det pedagogiska arbetet, är det en tillgång att föräldrarna lär känna förskolans miljö inifrån.

Rahm och Wall (1990) anser att lärarna tar sitt yrkesmässiga ansvar genom att lyssna och nyttja den information som föräldrarna förmedlar och samtidigt låta föräldrarna få tillgång till en tydlig bild av barnet i förskolan. Lärarna lär ofta känna andra sidor hos barnet än föräldrarna och det är bra att kunna delge dem. Enligt Lpfö 98 skall förskolans arbete ske i ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmet. Förskolan skall ha ett tydligt innehåll och mål, vilket är en förutsättning för barnens och föräldrarnas möjligheter till inflytande. Föräldrarna skall få möjlighet till att vara med och påverka verksamheten i förskolan.

2.4 Yrkesrollen

I detta kapitel kommer vi att ge en översikt över faktorer kring lärarens yrkesroll på förskolan som kan ha betydelse för en god lärmiljö.

2.4.1 Lärarens förhållningssätt

Alerby och Isaksson-Pelli (2004) anser att i en lärande organisation karaktäriseras arbetslagets arbete av samtal om lärdomar, erfarenheter, lärares förståelse av uppdraget, undervisning och lärande. Det är därför viktigt att lärare lyfter fram och sätter ord på sina erfarenheter och lärdomar. De menar vidare att förskolan måste utvecklas till en lärande organisation där lärare ges möjlighet att arbeta med sitt eget lärande för att kunna skapa goda lärmiljöer. Kinge (2000) anser att lärarna ute på fältet måste få handledning i sitt arbete och att detta borde tillämpas i större utsträckning ute på förskolorna. Genom att få handledning i pedagogiskt arbete blir det lättare för lärarna att förhålla sig professionell och vårdande gentemot barnen. Holmlund & Rönnerman (1995) menar för att få syn på vad som händer kan man utse en av personalen från en annan avdelning att vara observatör. Som utomstående observatör lägger man märke till saker och ting som blivit rutin i arbetslaget. Detta kan vara värdefullt när man senare skall utvärdera. Enligt Sträng & Persson (2003) finns det olika sätt att som lärare reflektera på. Ett är hur man organiserar verksamheten för att nå uppsatta mål. Ett annat är en mera medveten reflektion över verksamhetens innehåll och mål i förhållande till eleverna. Denna reflektion anser Sträng & Persson är nödvändigt för att få syn på sin praktiska teori. Som lärare måste man fråga sig varför man gör som man gör. Den mest utvecklade reflektionsnivån, är den så kallade metareflektionen. Här tar man upp och ifrågasätter sina egna ståndpunkter, man problematiserar sina handlingar samtidigt som man kritiskt granskar sina egna teorier i förhållande till vetenskapliga teorier. Denna form av reflektion kan man göra tillsammans i arbetslaget eller med andra kollegor. Man får då fler aspekter och variationer som man synliggör för varandra och man kan lära och utvecklas vidare i sin professionella yrkesroll.

Alerby & Isaksson-Pelli (2004) anser att ständiga samtal och reflektioner i arbetslaget är oundgängliga redskap som krävs för att grundlägga kunskap och känsla för värdegrunden utifrån Lpfö 98. Enligt Lpfö 98 måste man kunna reflektera tillsammans i arbetslaget över

verksamheten och ha en genomtänkt pedagogisk grundsyn och en tydlig identitet som människa och lärare. En bra förskola uppvisar även ett professionellt engagemang både innehållsmässigt och pedagogiskt. Lärare måste få möjlighet till att ensam och med kollegor muntligt och skriftligt reflektera över sitt uppdrag enligt Alerby & Isaksson-Pelli (2004). De menar att lärare måste arbeta med styrdokumentet Lpfö 98 samt reflektera, diskutera och analysera den för att tillsammans öka den personliga medvetenheten kring arbetssätt och förhållningssätt. Holmlund & Rönnerman (1995) menar att lärare måste på ett medvetet sätt försöka att identifiera problem i sin vardagspraktik och sträva efter lösningar som har positiva effekter för barnen och deras inläring. Först då reflekterar de över hur deras arbetssätt och metoder kan förändras. På detta sätt tillför man både sig själv och andra kunskap. Denna kunskap kan utvecklas till kollektiv yrkeskunskap om diskussionerna sker i arbetslaget. Det behövs återkommande tillfällen för arbetslaget att träffas och diskutera det gemensamma uppdrag som alla har anställts för.

Enligt Vernersson (2002) finns det flera faktorer som är betydelsefulla för läraren. Läraren behöver vara lyhörd, ha ett tydligt förhållningssätt och vara positiv. Vernersson menar att lärarens uppgift är att skapa ett tillåtande gruppklimat där dialog, diskussioner och samtal bildar grunden för allt lärande. Alerby & Isaksson-Pelli (2004) menar när det gäller att få barnen till att ta ansvar över sitt eget lärande spelar lärarens erfarenhet och förhållningssätt en avgörande roll. Arbetsmetoder som utgår från barnens delaktighet är en grundförutsättning för att skapa samtal kring värden och normer och som förbereder barnen för ett aktivt deltagande i samhällslivet. Kärrby (1992) anser att ett deltagande på vuxnas villkor, inte stimulerar utveckling och lärande. Det handlar om att ge barnet möjligheter att forma sin personlighet och att bli en fri och ansvarsfull person. Pramling (1993) menar att lärarens kunskap så väl som hennes föreställningar har en avgörande betydelse för hur hon möter barnen och deras behov i förskolan. Men både kunskap och föreställningar utvecklas och förändras genom att man får nya erfarenheter och fortbildning. Tiden, samhället såväl som barnen förändras och den dynamiken måste också påverka lärarna i förskolan.

Enligt Brodin & Hylander (2002) menar Stern att när man blivit uppmärksam på vad man gör kan man hitta ord och reflektera över det. Därigenom får man redskap som man sedan kan använda mera medvetet i arbetet med barnen. Han menar vidare att man som lärare måste hitta det som känns bra och naturligt och som passar just det här barnet i just denna situation, för det finns inga givna regler för förhållningssätt i unika situationer. När man har lärt känna

alla barn i sin grupp vet man vad var och en av barnen behöver för olika typer utav stöd i olika situationer som uppkommer under dagen. Det gäller bara att hitta de rätta kanalerna i umgänget med varje barn. Stern anser att lärarnas yrkeskompetens och yrkesidentitet bildar grunden för professionalism, hur jag ser på mig själv i min yrkesroll och hur kan den utvecklas.

Verksamheten skall utgå ifrån barnen i förskolan, anser Fagerli m.fl. (2001). Det måste finnas barninriktade lärare som ser barnen och deras behov och som kan agera utifrån vad de ser. De skall finnas till hands i bakgrunden och observera barnens lek. I en god pedagogisk miljö är det barnen som syns och hörs mest, där ska de få vara med och påverka verksamheten. Fagerli m.fl. anser att alla som arbetar i förskolan måste ta barnen på allvar och ha respekt inför barnet.

2.4.2 Kompetens för att skapa en god lärmiljö

Enligt Pramling-Samuelsson & Sheridan (1999) innebär pedagogisk kompetens att man som lärare har stor erfarenhet och en gedigen teoretisk kunskap om barns lärande och utveckling. Man behöver ha en medvetenhet om sina egna värderingar och attityder. Man behöver dessutom i det pedagogiska arbetet tillsammans med barnen i gruppen, få uppleva glädje och kunna känna empati⁴. En professionell lärare kan skapa en miljö som erbjuder rika möjligheter för barnen att erfara och uppleva olika situationer. Genom lekar och aktiviteter tillsammans med såväl vuxna som barn ges tillfälle till utmanande samtal som därigenom genererar att barnen får tänka själva och lösa problem. För att kunna detta behöver läraren ha goda ämneskunskaper inom det område som man arbetar med. Parallellt med detta krävs också att man har en förståelse för barn och deras värld.

Fagerli m.fl. (2001) menar att i förskolepedagogiken är behovet stort när det gäller betydelsen av att känna till barns behov och att det pedagogiska arbetet leds av stor kunskap om barns utveckling. Det gäller då som lärare att ha en god kompetens i observationsteknik. Vårt livslånga lärande bygger på att lärarna använder barnen och deras sätt att vara som en ständigt förnyad kunskapskälla genom att ha en god kompetens i att observera.

⁴ Empati: förmåga till inlevelse i andra människors känslor. (Svenska Akademiens ordlista över svenska språket, 1998)

Stern i Brodin & Hylander (2002) menar att lärarna i förskolan oftast är bra på att tolka barns verbala och icke verbala signaler. Det är en del av den tysta kunskapen i barnomsorgen.

Abrahamsen (1999) anser att man som lärare måste anstränga sig för att få fram en kunskap som gör att man kan stanna upp och reflektera professionellt över varför man gör det man gör i olika samspelssituationer. Särskilt när det man gör, egentligen strider mot våra intentioner⁵ och uttalade teorier. Att vara professionell betyder i detta sammanhang att ha förmågan och tänka yrkesmässigt. Hon menar också att man måste säkra ett samband mellan teori och praktik, tänka till över vad man säger och vad man gör. Alerby & Isaksson-Pelli (2004) menar att ledningen måste utveckla en arbetsorganisation som är tydlig och som har en tillåtande anda, som stärker vardagsreflektionen och utvecklar ett gemensamt yrkesspråk. Man måste också koppla ihop vardagens erfarenheter med teori och forskning.

Persson (2001) anser att den nya lärarutbildningen erbjuder blivande lärare möjlighet att läsa specialpedagogik som inriktning och/eller specialisering. Han menar att denna kunskapsprofil lär komma att behövas inom alla skolformer. Detta för att bidra med kunskaper om hur olika faktorer påverkar möjligheterna för varje individs delaktighet, utveckling och lärande, vilket skall vara grundstommen i arbetslagets samlade kompetens. Konkret kan detta innebära att lärarna måste stödja och utveckla olika arbetssätt och arbetsformer för att skapa goda lärandemiljöer för alla barn. En utveckling av samtal mellan kollegor i arbetslaget om till exempel förhållningssätt, värderingar och bemötande gynnar utveckling av goda lärmiljöer för barnen. Persson anser för att skapa en stimulerande lärande miljö för barnet är det inte barnets brister som skall åtgärdas i första hand, utan skolans verksamhet så att den kan utgöra en stimulerande lärandemiljö för barnet. Persson talar om att elevens problematik skall ses i ett helhetsperspektiv, vilket då innebär att granska förskolans arbetssätt och dess arbetsformer. Även relationerna i gruppen kan ha stor betydelse menar han.

⁵ Intention: avsikt, syfte. (Svenska Akademiens ordlista över svenska språket, 1998)

2.5 Problemprecisering

Utifrån teoridelen och våra intervjuer hoppas vi finna svar på följande frågeställningar:

Vad innebär en god lärmiljö på förskolan för lärarna?

Vilka kompetenser anser lärare att man behöver för att uppfylla uppdraget i Lpfö-98 kring att skapa en god lärmiljö?

Anser lärarna i förskolan att föräldrarna är viktiga i arbetet med att skapa en god lärmiljö?

4. Teoretisk utgångspunkt

I detta kapitel kommer vi att ta upp Säljö's teori om lärande utifrån ett sociokulturellt perspektiv. Där samspel och kommunikation mellan människor utgör en viktig grund för att lärande skall kunna ske.

4.1 Lärande utifrån Säljö's teori

Ett grundläggande antagande, enligt Säljö (2000), är att gåtan om hur människor lär och hur de utvecklar intellektuella och manuella färdigheter, aldrig kommer att lösas så att vi får ett slutgiltigt svar. Frågan om hur människor lär kan aldrig reduceras till en fråga om enbart teknik eller metod, vilket det ibland finns en tendens att göra inom skola och utbildning. Enligt Säljö är det genom kommunikation som individen utvecklar kunskaper och färdigheter, lärande sker i samspel mellan människor. I ett sociokulturellt perspektiv blir alltså de kommunikativa processerna helt centrala. Säljö anser genom att förtydliga en händelse i begreppsliga termer så kan vi jämföra och lära av erfarenheter. Begreppen färg, form och vikt kan hjälpa oss att se likheter och skillnader mellan objekt och man kan lära sig något om hur man ska förhålla sig till dem i olika sammanhang.

För att människor ska kunna ta till sig och bevara kunskaper och information är förutsättningen, att man har kategorier och begrepp att ordna sina upplevelser med. Genom språket har människor en unik förmåga att dela erfarenheter med varandra. I ett sociokulturellt perspektiv är utgångspunkterna för lärande att man intresserar sig för hur individer och grupper tar till sig kunskaper. Säljö menar vidare, att hur man betar sig, tänker, kommunicerar

och uppfattar verkligheten är format av vilka sociala och kulturella miljöer man lever i. Enligt Säljö är det inte lätt för barnet att upptäcka på egen hand därför att kunskaperna inte finns hos föremålen i sig, eller i händelserna, utan i våra beskrivningar och analyser genom kommunikation tillsammans med varandra. De mest grundläggande insikter och färdigheter vi behöver, får vi fortfarande i andra sammanhang som till exempel i familjen, bland vänner, i föreningar och på arbetsplatser, anser Säljö. Detta är miljöer som inte i primärt syfte har att förmedla kunskaper utan är sammanhang där lärande sker i interaktion⁶ med varandra. Den primära socialisationen äger rum i en mindre gemenskap, i en familj där många av livets mest grundläggande kunskaper och färdigheter äger rum. Det är här man lär sig regler för socialt samspel, hänsynstagande och man skaffar sig insikter i en lång rad andra relationer. Dessa spelregler blir viktiga för att kunna fungera i samhället. Med sekundär socialisation menar Säljö det som sker i skola och andra institutionaliserade miljöer, där villkoren för lärande blir annorlunda. Barnet har inte samma band till skolan och dess lärare som när det befinner sig i familjen. Familjen har betydligt mer insikter i hur barnet fungerar utanför den pedagogiska situationen än läraren.

Det sätt barnet kommer i kontakt med kunskaper och färdigheter skiljer sig åt beroende på om de befinner sig i skolan eller hemmet. Säljö menar att i hemmet och i familjen blir pedagogiken osynlig. Skolan har en miljö där det som skall göras redan är bestämt utifrån ämnets nödvändiga krav. Dessa krav är oftast inte vardagsrelaterade utifrån barnens erfarenheter. Barnets tidigare kunskaper måste hjälpa det att se ett problem eller en företeelse som något bekant och som det har tidigare erfarenheter ifrån. Utifrån Säljö's teorier handlar lärande om vad individer och kollektiv tar med sig från olika sociala situationer och hur de använder sig av det i framtiden.

⁶ Interaktion: Växelspel, samspel i umgänge. Svenska Akademiens ordlista över svenska språket, (1998)

5. Empiriska delen

Här kommer vi att redovisa på vilket sätt som vi sökt efter litteratur och hur vi gått tillväga vid våra intervjuer. Först redovisas vad en del litteratur säger om kvalitativ metod. Därefter belyser vi våra val av metoder och val av undersökningsgrupp. Vi avslutar den empiriska delen med forskningsetiska principer.

5.1 Metodologiska utgångspunkter

Syftet med intervjuer är enligt Patton (1980) att få veta vad någon annan person tänker kring ett fenomen. Syftet är inte att påverka någon att tycka på ett visst sätt, utan att få tillgång till intervjupersonens perspektiv på saken. Vi intervjuar personer för att få veta saker som vi inte direkt kan observera. I strukturerade intervjuer så bestämmer man i förväg, enligt Patel & Davidson (2003) vilka frågor man skall ställa och i vilken ordning de skall vara. Denna form av intervju kan användas när man vill pröva hypoteser av olika slag. Stämmer vår beskrivning överens med intervjupersonernas svar av vad som är viktigt när det gäller att skapa en god lärmiljö.

The standardized open-ended interview consists of a set of questions carefully worded and arranged with the intention of taking each respondent through the same sequence and ask each respondent the same questions with essentially the same words (Patton 1980, s. 280)

En bra intervjuare argumenterar enligt Stainar (1997) inte med intervjupersonen utan lyssnar på ett reflekterande sätt i likhet med en terapeut som lyssnar mer än han pratar. Men man måste lyssna med ett vänligt och levande intresse. För att få tillgång till bra information så måste man ställa bra frågor. Patton (1980) menar att genom att noga fundera på exakt vilken information som man behöver och hur den skall användas, kan intervjuaren lättare fokusera på frågor som blir tydliga för intervjupersonen. Detta gör att även responsen genom intervjun blir mera systematisk och meningsfull. I denna form av intervju blir det enklare att analysera materialet, därför att man kan lokalisera varje respondents svar till samma fråga ganska snabbt och samtidigt organisera svar som är likvärdiga. Patton menar att det är intervjuarens ansvar att informera den man skall intervjuas om vilka frågor som kommer att ställas. Att ställa frågor som är förståeliga är viktigt för att få tydliga svar. Genom att ställa frågorna i singular

blir det lättare att göra saker tydliga för intervjupersonen. En viktig sak att tänka på vid intervjuer är, enligt Patel & Davidson (2003) att göra noggranna förberedelser och hela tiden fundera över innehållet i intervjun. Behöver också fråga sig om man har fått med alla aspekter i frågeställningarna, behövs alla frågor, är frågorna formulerade så de inte missuppfattas. Som intervjuare måste man kritiskt granska frågorna som skall ställas i intervjun och ett bra sätt är att be en kollega att ge respons på frågorna, eftersom den kan betrakta frågorna med andra ögon. Anledningen till att använda sig av kvalitativa undersökningar enligt Patel & Davidson (2003) är att man skaffar sig en djupare kunskap.

5.2 Metod

Kurslitteraturen i lärarutbildningen riktad mot de yngre åldrarna har varit en stor tillgång för oss i vår undersökning. Även kurslitteraturen i vår specialisering pedagogisk mångfald har varit till stor nytta. De databaser som vi sökt ur är Artikelsök och Libris. De ord som vi sökt på är följande: Lärmiljöer, Lärmiljöer i förskolan, pedagogiska lärmiljöer i förskolan och lärares förhållningssätt. Då ordet lärmiljö är ett relativt nytt ord har vi endast funnit ett fåtal undersökningar gällande detta område. Vi sökte även på föräldrasamverkan i förskolan och föräldrasamarbete i förskolan, men det gav inga träffar. Som metod har vi använt oss av kvalitativ intervju. Genom att använda oss av denna metod gav vi intervjupersonen utrymme att kunna svara med egna ord. Vi använde oss av en bandspelare och innan intervjun fick intervjupersonerna läsa igenom intervjufrågorna (se bilaga 1) och själva välja när de var redo att börja.

Utifrån våra forskningsfrågor ville vi ta reda på hur lärare tänker kring god lärmiljö och samtidigt undersöka vilka kompetenser de anser är viktiga för att skapa en god lärmiljö. Vi var också intresserade av om de ansåg att föräldrasamarbetet var en viktig del i detta. Under intervjuerna använde vi oss av andra intervjufrågor knutna till forskningsfrågorna för att få fram bästa möjliga relevans för vår undersökning. För att sammanställa resultaten utifrån intervjuerna skrev vi ordagrant ut vad varje intervjuperson svarat. Vi kallade de sex intervjupersonerna för A-F. När vi sammanställde svaren ifrån intervjupersonerna tog vi varje respondents svar till samma fråga och därefter analyserade vi fram de relevanta svaren för vår undersökning. Därefter sammanfattade vi svaren under respektive forskningsfråga.

Enligt Denscombe (2000) är kvalitativ metod en tolkningsprocess av ord eller bilder, vilket betyder att man som forskare upptäcker och tolkar resultaten under processens gång. Forskaren har ett intresse att ta reda på hur intervjupersonerna förstår och uppfattar det problemområde som undersöks. Denscombe menar också att när forskaren går igenom sina resultat om och om igen ska man leta efter återkommande teman eller kopplingar som kommer fram vid analysprocessen.

5.3 Undersökningsgrupp

Vi har intervjuat sex lärare med mer än tretton års yrkeserfarenhet i förskolan. Urvalet gjordes slumpmässigt, vilket innebär att alla hade lika stor chans att få vara med, då vi tror att alla lärare inom förskolan har något att säga kring lärmiljö. Vi besökte en förskola som låg i närheten av vår verksamhetsförlagda utbildning och där vi fann tre lärare som blev våra intervjupersoner. De andra tre intervjupersonerna fann vi på våra respektive förskolor där vi tidigare har arbetat. Vi fick ett mycket positivt gensvar direkt av de lärare vi träffade. Vi förklarade syftet med undersökningen och berättade i stora drag vad den handlade om. Vi berättade också att intervjufrågorna rörde barnens lärmiljö och att det var lärarens roll som var i fokus och frågan om vilka kompetenser som behövs av den enskilda läraren för att skapa en god lärmiljö på förskolan. I våra intervjufrågor valde vi att använda oss av ordet lärare då ordet lärare inte används ute på förskolan. Under intervjuerna försökte vi inta rollen som en lyssnande, intresserad och reflekterande person. Intervjuerna skedde på lärarnas respektive arbetsplatser vilket kan skapa en tryggare känsla hos intervjupersonen. Vid intervjutillfällena valde vi att vara med båda två. Den ena av oss intog intervjurollen medan den andra lyssnade reflekterande och antecknade.

5.4 Forskningsetiska principer

Vi har enligt Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (1990) informerat de berörda intervjupersonerna om forskningsuppdragets syfte. Vi informerade också om att ingen skall kunna spåra vem som intervjuats och att materialet endast skall användas för forskningens syfte. Vidare informerade vi deltagarna om att de skall få ta del av vår uppsats när den blir klar. Patton (1980) menar att intervjuaren har en skyldighet att informera intervjupersonen redan från början om, vilka frågor som kommer att ställas vid intervjutillfället, vad informationen skall användas till, hur informationen kommer att behandlas och att ingen kan spåra vem som blivit intervjuad, vilket syfte man har med att samla in informationen och hur den skall användas.

6. Redovisning av resultat

I detta kapitel kommer vi att göra en redovisning av våra resultat. Vi utgår ifrån våra forskningsfrågor och utifrån dem har vi analyserat lärarnas svar.

Analys

Ordet lärmiljö betyder för dessa lärare, en miljö där barnen lär sig något, denna plats eller miljö kan vara var som helst, t.ex. på förskolan, hemma, ute eller inne osv.

Lärare A:

Ja i positiv bemärkelse känner jag att lärmiljö är den omgivningen där barnen har möjligheter att lära sig lite nya saker och att det är positiva vuxna som känner att de har lite att ge. Lärmiljö är att det är en positiv omgivning för att skapa möjligheter att lära sig.

Lärare E:

Lärmiljö, ja det är ju att man lär sig naturligtvis. Miljö om det är det så kan man ju lära sig hemma, ute, inne, i affären man lär sig ju hela tiden från man föds till, man lär ju sig varje dag även som vuxen.

Lärare C:

En god lärmiljö till exempel inomhus är då att, utefter hur barnen ser, i barnens höjd att saker och material skall finnas tillgängligt. Det skall vara inbjudande. Sätta upp teckningar som barnen har skapat och att det finns så att barnen kan se dem, ibland så kanske man glömmer det. Att man tänker på att det skall vara inbjudande för barnen och intressant och spännande.

Lärandet behöver inte nödvändigtvis vara kopplat till skolmiljöer, vilket lärandet oftast blir förknippat med. Lärande sker till större del i andra sociala sammanhang utanför skolmiljön. Detta styrker även Säljö (2000) att de mest grundläggande insikter och färdigheter vi behöver, får vi fortfarande i andra sammanhang som till exempel i familjen, bland vänner, i föreningar och på arbetsplatser. Vi tolkar det som att de anser att det är lärarens ansvar att omgivningen på förskolan blir meningsfull och positiv för att barnen skall kunna lära sig det som läraren vill lära barnen. Utifrån våra tolkningar anser vi att medvetenhet har stor betydelse när det gäller att skapa en lärmiljö på förskolan för barnen. Det är viktigt att skapa en miljö som är

anpassad för barnen. För att det skall bli en god lärmiljö behövs, enligt lärarna, mindre grupper för att få tid till att se och prata med varje barn. Ett par av dem uttrycker sig såhär:

Lärare A:

Ja då skulle man vilja ha en sån liten grupp. Där man kunde ägna tid åt varje barn. Att man skall kunna känna när man går hem att i dag har vi lärt dem något och sett varje barn.

Lärare C:

Ja att man nu tänker på att strukturera upp det med saker och material, dela upp gruppen. Jag jobbar på vidgad grupp med små och stora mellan 1-5 år. Det skall vara enkelt att det inte är för mycket grejer och för mycket saker på gång. Sedan att dela upp dem i mindre grupper om det går.

Den första läraren uttrycker att hon skulle vilja ha en liten grupp för att känna sig tillfreds med att ha sett varje barn och lärt dem något, medan den andre läraren ser möjligheten i att dela den stora gruppen i mindre grupper för att få struktur och skapa lär tillfällen som vi tolkar det. Hon uttrycker sig även såhär:

Lärare C:

Ja, just det här med att man tänker på barnantal och att det är mycket ljudvolym, känslan av att det nästan står och dallrar ibland när det är för mycket barn. Det är viktigt att ha dessa kompetenser att man konkret kan planera verksamheten för att undvika de här situationerna i den mån det går. Man har ju dåliga förutsättningar ibland men man får göra det bästa av situationen att just undvika för stora barngrupper i vissa situationer, men det är inte alltid man kan undvika det. Och sedan lokalerna det är ju också ett sätt att tänka, att man förstår det viktiga i att det skall vara lätt att ta till sig och att det inte är för blandat.

Denna lärare har en medvetenhet kring vikten av att planera verksamheten och hur man inreder lokalerna och att det har stor betydelse för barnen. Hon menar att det blir viktigt att dela den stora gruppen i mindre grupper för att underlätta den höga ljudvolymen och för att skapa lugn och ro för barnen. Enligt Pramling (1993) är det bättre för barnen om läraren är själv med en mindre grupp barn än om två eller flera lärare är tillsammans med flera barn. Är man en lärare på en grupp elever så är möjligheterna till att bli sedd och få gensvar från läraren mycket större. Lärarna menar att det skall finnas positiva och lyhörda lärare som tar vara på barnens intressen, där verksamheten skall göras inbjudande samt vara inspirerande och anpassad för barnen. De anser även att det krävs en motiverad lärare för att skapa en god

lärmiljö. Vi tolkar detta att som lärare måste man vara engagerad och motiverad i sin yrkesroll. Här styrker Pramling-Samuelsson & Sheridan (1999) att en professionell lärare ska ha kompetens i att skapa en miljö som erbjuder rika möjligheter för barnen att erfara och uppleva olika situationer. Läraren måste utgå ifrån barnens behov och vad de behöver i sin utveckling just nu. En viktig aspekt är att barnen behöver bli sedda och bekräftade av läraren men också i gruppen. En av lärarna uttrycker sig såhär:

Lärare D:

Många gånger kan jag tycka att kanske lite mindre barngrupper så att man har en chans att prata med var och en. Det som jag tycker är viktigt är att den vuxne är intresserad av att förmedla någonting positivt. Är man intresserad själv så lär man ju ut bättre. Att det inte är för stimmigt när man till exempel skall sitta tillsammans och prata eller om man gör någonting tillsammans. Att barnet får en chans att lyssna och prata och ta del av det som man håller på med. Och att spinna vidare på det som barnen är intresserade av. Det kan vara något som barnen spontant tar upp, det kan vara i samband med årstider och man har möjlighet till litteratur kan man slå upp och titta på djur och växter.

Enligt lärarna definieras en sämre lärmiljö med att läraren inte är lyhörd och där läraren bestämmer och styr över barnen och utgår enbart från sig själv och vad som är viktigt, lyssnar inte på barnen och deras intresse. En sämre lärmiljö är också för stora grupper med för lite vuxna och när det är trånga lokaler. En verksamhet som är rörig och ostrukturerad, där materialet inte finns tillgängligt för barnen, och där de inte får lov att röra på kroppen anser de också blir en sämre lärmiljö för barnen. Två av lärarna definierar en sämre lärmiljö såhär:

Lärare E:

Ja det är ju det att pedagogen bestämmer hela tiden och är inte lyhörd för barnen. Det tycker jag.

Lärare B:

Om det är torftigt, små trånga lokaler och att man inte har tillgång till så mycket material. För stora barngrupper, att det är bullrigt, för lite vuxna.

Lärare A:

Det är ju det att det är stora grupper. Man hinner inte med man känner sig frustrerad på något sätt. Det är lättare att något barn slinker undan som man inte har uppmärksammat. Dels ska man ju uppmärksamma att de lär sig vissa saker. Och det kan vara svårt men nu är vi ju tre stycken men det är svårt att ha blicken ut över alla.

Lärare F:

Ja, en dålig lärmiljö är tycker jag när en lärare står och mässar och när läraren tar upp det som den tycker är viktigt och när man inte får röra på sig och det är bara knoppen som ska stimuleras.

Här tolkar vi att svaren är olika på det sättet att några av lärarna lägger ansvaret tillbaka på lärarens sätt att vara och dess kompetenser att kunna planera och strukturera verksamheten och hitta möjligheter för att skapa en bättre lärmiljö. Medan någon säger att barngruppen är för stor, för lite vuxna, vilket då är en bidragande orsak till en sämre lärmiljö. Här tolkar vi det som att det är upp till läraren hur man väljer att se på verksamheten. Vilket innebär om man ser möjligheter eller hinder i den verksamhet man befinner sig i. Det som lärarna anser är nödvändigt i verksamheten för att skapa en god lärmiljö är att dels se behovet av att dela den stora gruppen i mindre grupper. Vi tolkar detta som att man behöver ha struktur över saker som sker och som finns i verksamheten. Detta styrker Persson (2001) med att detta konkret kan innebära att lärarna måste stödja och utveckla olika arbetssätt och arbetsformer för att skapa goda lärandemiljöer för alla barn.

Lärarna i intervjuerna menar också att det är viktigt med ett fungerande arbetslag och att avsätta tid i arbetslaget. Som lärare måste man kunna utgå ifrån barnen och deras behov och att vara lyhörd. Lärarna anser att man behöver kompetens i att kunna se varje barn och deras behov. Förmågan till att kunna skapa lugn och ro och att anpassa miljön är också något som de tar upp. Som lärare vara intresserad och ha en medvetenhet samt att vara tydlig har en stor betydelse för att skapa en miljö där barnen kan lära sig. Utifrån det som lärarna anses vara viktigast i verksamheten för att skapa en god lärmiljö är enligt vår tolkning att vara medveten, uppmärksam, förmågan att kunna planera, strukturera och organisera samt viktigt med diskussioner i arbetslaget. Sådär uttrycker sig några lärare:

Lärare D:

Ja, det är ju dels att man är ett fungerande arbetslag, och att man har samma tankar, det hoppas man ju att alla har och att man ser till barnen i första hand, utgår ifrån dem, vad dem har för intressen, vad dem behöver, ja.

Lärare A:

Att vi försöker att skapa lugn och ro. Att man kan få den stunden av lugn och ro runt om. Vi har ju fri lek det är ju viktigt det med men att det inte bara är det heller utan man försöker att få den här lugna stunden också emellanåt. Det är ju lättare att någon slinker undan lite i den fria leken. Dom är experter på det.

Lärare F:

Vad jag tycker är nödvändigt i min verksamhet? Ja, dels att jag som lärare försöker skapa denna lärmiljö och det kan ju vara att man avsätter en kväll att man tar på sig och går runt och tittar ur ett barnperspektiv. Om jag nu tänker ur småbarnsperspektiv, har vi kriterier framme, när de grejorna här vad ser dem för något. Ja det tycker jag är viktigt att vi tittar vad som finns för barnen. Då tycker jag man skapar en god lärmiljö och speciellt för de små barnen eftersom de inte har språket ännu och eftersom jag har varit där nu.

Varför tycker då lärarna att dessa kompetenser är så viktiga? Några säger så här:

Lärare D:

Ja det är ju för att kunna, för att barnen ska lära sig någonting, att man utgår från dem och inte bara från något som jag tycker är viktigt, det kanske är något som inte alls barnen är intresserade av eller passar barnen på den nivå som dem är.

Lärare B:

Man måste vara medveten som lärare om vad det är man gör. Man måste kunna förklara för föräldrarna också om barnen kommer hem och undrar eller säger det och det gjorde vi i dag. Jag måste kunna motivera varför vi gjorde så och varför gör jag så. Att man är medveten om vad man gör. Jag tror att man måste skapa positiva inlärningsmiljöer så att barnen tycker att det är roligt att lära sig och det är något utav det viktigaste för tycket man inte det är roligt att lära sig så tror jag inte att det fastnar på samma sätt i alla fall.

Lärare C:

Ja, just det här med att man tänker på barnantal och att det är mycket ljudvolym, känslan av att det nästan står och dallrar ibland när det är för mycket barn. Det är viktigt att ha dessa kompetenser att man konkret kan planera verksamheten för att undvika de här situationerna i den mån det går. Man har ju dåliga förutsättningar ibland men man får göra det bästa av situationen att just undvika för stora barngrupper i vissa situationer, men det är inte alltid man kan undvika det. Och sedan lokalerna det är ju också ett sätt att tänka, att man förstår det viktiga i att det skall vara lätt att ta till sig och att det inte är för blandat.

Här ser man lärare som har en medvetenhet kring att man måste kunna planera sin verksamhet trots att man ibland har dåliga förutsättningar. Man kan även se att det finns en medvetenhet kring vikten av att veta vad man gör och att utgå ifrån barnen och deras erfarenheter. Vi tolkar det att utifrån de kompetenser, det vill säga medvetenhet och att ha struktur samt kunskap kring barns utveckling, är viktigt för att kunna skapa en god lärmiljö där barnen lär sig något. Lärarna behöver kompetens just i att kunna utgå ifrån varje individs behov och förutsättningar. Abrahamsen (1999) styrker detta med att man måste anstränga sig för att få fram en kunskap som gör att man kan stanna upp och reflektera professionellt över varför man gör det man gör i olika samspelssituationer.

Lärarna anser att det behövs kompetensutveckling och att det behövs många olika kompetenser som till exempel att kunna reflektera och att ha medvetenhet kring genusperspektivet är några av dem. Det är viktigt att förskolan kan ge barnen en grund att stå på inför skolan för att fungera socialt. Som lärare vara medveten för att kunna motivera för föräldrarna vad som görs och varför. Lärarna tar även upp att det är viktigt att kunna skapa positiva inlärningsmiljöer för att barnen ska lära sig något. Som lärare ha kunskap i planering i sin verksamhet och att utnyttja lokalerna på rätt sätt. Läraren ska kunna utgå ifrån barnen och på deras nivå. Viktigt också att följa samhällsutvecklingen eftersom det förändras hela tiden. Man måste tänka till som vuxen och att det är viktigt att skapa sig kunskap genom litteratur. Så här förklarar lärarna varför de tycker kompetensutveckling är viktigt:

Lärare D:

Ja, det är det absolut, för att man fastnar ju i gamla vanor och så, nykunskap är ju hela tiden bra, att man bygger upp, ja att man tar upp det på nytt så att det blir, det blir nytt för en igen, ja jag hittar inte orden men ja.

Lärare B:

Ja, det gör jag det är jätte viktigt att kompetensutvecklas på alla möjliga områden. Det gäller musik och det gäller forskning och inläring.

Lärare F:

Ja det tror jag är otroligt viktigt och jag tror det är viktigt att hela arbetslaget är med på detta så det inte bara är en som ska driva för det är så lätt att man, ställer in sig i leden om man åker på för mycket patruller, man ska tänka på ett annorlunda sätt och att man reflekterar mycket över vad som sker med barnen. Man kan ju observera dem t.ex. var befinner dem sig mest i leken, de lär ju genom leken att man genom leken tillför material,

sätter ord på vad som händer, påvisa att nu fixade ju du detta. Att man säger t.ex. genom vatten lek att nu fixade du att vattenhjulet snurrade här.

Kompetensutveckling anser samtliga lärare är väldigt viktigt och inom alla möjliga områden. Kärrby (1992) visar i sin forskning att förskolans kvalitet är en fråga om personalens professionella kompetens, där både utbildning, fortbildning och kompetensutveckling har stor betydelse i förskolan. Läraren nedan anser att man får för lite kompetensutveckling:

Lärare A:

Ja det är det ju. Fast vi får inte så mycket kompetens utveckling nu, vi har ju två studiedagar en på hösten och en på våren. Nu i höst skall vi åka till Malmö på seminarium om barn som inte leker.

Vi tolkar att det är viktigt med kompetensutveckling för att komplettera sina erfarenheter, få nya idéer samt att fräscha upp gamla kunskaper. Viktigt också att man håller sig ajour med ny litteratur och forskning. Det är viktigt med arbetslagsträffar, diskussioner och att hela arbetslaget är med. Utifrån alla sex intervjusvar så tolkar vi att lärarna anser det är väldigt viktigt med kompetensutveckling för att kunna skapa en god lärmiljö för alla barn. Vi tolkar det också så att många gånger är kompetensutveckling förknippat med att ledningen ordnar en organiserad fortbildning. Därigenom får man då kompetensutveckling, men det ligger också ett ansvar hos varje enskild lärare och i arbetslaget tillsammans att följa med och förkovra sig i det som för tillfället är aktuellt. Här styrker Kärrby (1992) i sin forskning att förskolans kvalitet är en fråga om personalens professionella kompetens, där både utbildning, fortbildning och kompetensutveckling har stor betydelse i förskolan.

Utifrån frågeställningen angående föräldrarnas roll i att skapa en god lärmiljö uttrycker sig samtliga lärare att samarbetet med föräldrarna är väldigt viktigt. Sådär säger två av dem:

Lärare B:

Ja, det tycker jag. Jag tycker att det är viktigt att ha föräldrarna med sig i det sammanhanget att man kan motivera varför man gör någonting. Kanske föräldrarna kan spinna vidare på det hemma.

Lärare D:

Ja det är det ju. Föräldrarna känner ju faktiskt barnen bäst, så det är viktigt och det ska ju bli en helhet av det hela så att samarbeta måste man.

I citatet ovan uttrycker sig läraren att det blir viktigt att tillsammans med föräldrarna få en helhetsbild av barnet för att lättare kunna hjälpa och förstå det. Lärarna säger också att det är viktigt att ha en dialog med föräldrarna för att de känner sina barn bäst. Det är viktigt att läraren tar tillvara på föräldrars kunskap kring sitt barn för att kunna tillgodose det på förskolan. Rahm och Wall (1990) anser att lärarna tar sitt yrkesmässiga ansvar genom att lyssna och nyttja den information som föräldrarna förmedlar och samtidigt låta föräldrarna få tillgång till en tydlig bild av barnet i förskolan. En av lärarna uttrycker sig såhär om hur viktigt samarbetet med föräldrarna är:

Lärare E:

Ja, det tycker jag för jag vet ju inte vad som händer hemma hos Nisse eller hur de har det. Jag menar Nisse kanske är på ett speciellt sätt hos oss på förskolan för att han har det på ett speciellt sätt hemma så det är jätteviktigt tycker jag, att föräldrarna har en öppen dialog och att dem ska känna att dem kan ringa till mej, inte vilken tid som helst på dygnet men näst intill för att fråga eller berätta saker. Jag menar hur ska jag kunna veta varför Nisse är som han är om jag inte har en aning om vad som händer hemma hos honom eller att ja, det är ju oerhört viktigt.

Som hon uttrycker sig tolkar vi det som att det handlar om att läraren på förskolan skall kunna bemöta varje barn utefter dess förutsättningar. Då behöver kontakten mellan läraren och föräldrarna vara god. Vi tolkar att hon menar att det är viktigt att föräldrarna känner att de vågar och kan ringa hem till läraren om det är något speciellt som förälder vill ta upp, men hon uttrycker också en begränsning i det. Vår tolkning är att lärarna i intervjuerna menar att förskolan och föräldrarna ansvarar för barnets utveckling gemensamt. Lärarna i intervjuerna säger också att föräldrar behöver veta vad som görs på förskolan för att kunna ha en dialog med barnet om vad som hänt och gjorts på förskolan.

Lärare B:

Om barnen har ritat, målat och plockat in löv och tryckt kanske att barnen spinner vidare på det hemma och plockar löv och att föräldrarna hakar på och kanske säger vilken sorts löv det är om vi säger att vi har jobbat med lönnlöv och tryckt kanske föräldrarna hemma, jag menar inte att man skall sitta och måla och trycka men att man är intresserad utav det som barnen berättar, visar ett intresse om barnen tar upp det hemma. På så vis tror jag att barnen uppfattar att det som vi gör här på förskolan är viktigt också när det gäller att lära sig. Om barnet har något med sig hem en till exempel en teckning att man tittar på den och kommenterar den. För barnen är väldigt känsliga för vad föräldrarna tycker. Tycker då föräldrarna att det är positivt så smittar det av sig på barnet.

En annan av lärarna tycker att samarbetet med föräldrarna också är viktigt för att vi på förskolan skall kunna spinna vidare på det som barnet varit med om hemma och uttrycker sig såhär:

Lärare F:

Då kan man ju ta talet exempelvis, hur man ska få igång talet då. Då är det ju viktigt att hjälpa barnet att sätta ord på händelser om vi nu säger att det har hänt något speciellt under dagen som kanske fotograferades med digitalkamera eller man har en bok mellan hemmet och förskolan om vad som har hänt hemma, jag menar inte man ska snoka, men det kanske var något på helgen till exempel ett barn har varit hos pappa och dem har varit och matat änderna. Då kan man ju prata och diskutera med barnet om denna händelse för att få igång ett språk till exempelvis och att vi som, om man nu tänker på språkutveckling, att man ihop med föräldrarna ansvarar för barnet eller vad jag ska säga, att nu ska vi hjälpa detta barnet vidare, så kan man stimulera mycket tror jag.

Utifrån vår tolkning av intervjuvaren är också att om föräldrarna är intresserade av det som görs på förskolan då känner sig läraren mer viktig och föräldrarna får en större förståelse för vilken betydelse förskolan har för barnet. Såhär uttrycker sig en lärare:

Lärare A:

Att man kan känna det här samarbetet man har att känna att man har föräldrarna med sig om det är något som strular och att dom bara inte nonchalerar det. Och att dom är med lite på det som vi gör och är intresserade det tycker jag är viktigt, så att vi känner att vi är viktiga och att de inte bara ser det som barnpassning. Men de flesta föräldrar tycker att vi är viktiga för deras barn det är ju här som barnen är mesta delen utav dagen. Vi ser ju mycket mer än föräldrarna ibland just det här med att vara i grupp det ser föräldrarna inte utan att de kommer och hälsar på och det är det inte ofta de gör. Det har förmodligen med att gör att de inte kan få ledigt från sina jobb.

Alltså utifrån vår tolkning har samarbetet med föräldrarna en stor betydelse även för läraren samtidigt som det är oerhört viktigt för barnets välbefinnande. Detta är av vikt för att bilda en helhet kring barnet och för att lättare kunna hjälpa det att utvecklas vidare. Kärrby (1992) styrker härmed betydelsen av samverkan mellan föräldrar och lärare, den är viktig för barns inläring och utveckling. Hon menar vidare att ingen pedagogisk verksamhet kan möta elevens behov på ett bättre sätt, än genom samarbete med föräldrarna. Vi tolkar också att lärarna i intervjuerna anser att det är viktigt med en öppen dialog för att lättare kunna diskutera kring händelser utanför förskolan, om något speciellt har hänt i familjen, men också

om det som händer på förskolan. Lärarna menar också, som vi tolkar det, att föräldrarna känner sina barn bäst och då underlättar det i vårt arbete att veta vad barnet gör hemma och vad det är intresserad av eller om det finns något annat som kan vara viktigt för att kunna bemöta just det barnets behov och förutsättningar. Lärarna tycker samarbetet med föräldrarna är viktigt för att kunna utveckla barnet vidare på förskolan och för att lättare kunna skapa en god lärmiljö för barnet.

6.1 Sammanfattning av intervjuvaren

Lärarnas definition av ordet lärmiljö är en miljö där barnen lär sig något. En god lärmiljö är mindre grupper och att få tid till varje barn och det krävs motiverade lärare. I en sämre lärmiljö är det läraren som bestämmer och styr över barnen och verksamheten. Man är inte lyhörd för barnen. En verksamhet som är ostrukturerad och där lek och förbrukningsmaterial inte finns tillgängligt. Det som är viktigt i verksamheten för att skapa en god lärmiljö är att ge tid för lugn och ro och fungerande arbetslag som avsätter tid för diskussioner kring verksamheten. Det skall finnas tillräckligt med vuxna för att kunna utgå ifrån barnen och deras behov. Den kompetens som lärarna tror behövs är att vara intresserad, medveten och tydlig i sin yrkesroll. Dessa kompetenser är viktiga för att barnen skall få en bra grund att stå på och för att kunna skapa positiva inlärningsmiljöer där barnen lär sig. Kompetensutveckling är viktigt för att komplettera sina tidigare och nya kunskaper. Lärarna anser att samarbetet med föräldrarna är betydelsefullt därför att föräldrarna känner sina barn bäst. Tillsammans med föräldrarna ska förskolan skapa en helhetsbild av barnet för att kunna tillgodose barnets behov. Konkreta exempel på varför lärarna tycker att samarbetet med föräldrarna är viktigt är för att man har ett gemensamt ansvar för barnets utveckling. Den öppna dialogen är viktig för barnets fortsatta utveckling.

6.2 Slutsats

Utifrån vårt syfte drar vi den slutsatsen att för att skapa en god lärmiljö för barnen krävs det en motiverad och engagerad lärare som utgår ifrån barnets perspektiv. Kompetenser som krävs är att ha kunskap i barns utveckling, vara tydlig och medveten om varför man gör det man gör. Det som krävs är också att kunna samarbeta, planera och organisera verksamheten. För att lyckas möta varje barn utefter dess förutsättningar på förskolan spelar också samarbetet med föräldrarna en stor roll.

7. Diskussion

Under vår utbildningstid har vi blivit mer medvetna om att diskussioner kring lärares förhållningssätt är viktig, eftersom lärare skall sträva efter att uppfylla de uppdrag och de målen utifrån styrdokumentet, Lpfö, 98. Vår nyfikenhet kring goda lärmiljöer väcktes under tiden vi läste specialiseringen Pedagogisk mångfald på Högskolan Kristianstad. Vi funderade mycket kring vilken kompetens lärare behöver för att skapa goda lärmiljöer för barnen på förskolan.

Enligt analysen av vår första forskningsfråga tillsammans med våra intervjufrågor kring ordet lärmiljö och bättre och sämre lärmiljöer, är beskrivningen av lärmiljö en miljö där barnen lär sig något, där omgivningen är positiv och meningsfull för att barnen skall kunna lära sig. Den miljö där barnen lär sig kan vara överallt, på förskolan, hemma, ute eller inne. Enligt Johansson och Pramling-Samuelsson (2003) skall den pedagogiska miljön vara en miljö som stödjer och utvecklar barns kompetenser. Det som också framgick av intervju svaren för att skapa en god lärmiljö var att det krävs mindre grupper för att få mer tid med varje barn. Forskning visar enligt Pramling (1993), att det är bättre för barnen om läraren är själv med en mindre grupp barn än om två eller flera lärare är tillsammans med flera barn. Är man en lärare på en grupp elever så är möjligheterna till att bli sedd och få gensvar från läraren mycket större.

Vidare anser intervju personerna att för att skapa en god lärmiljö ska det finnas, positiva och lyhörda lärare som gör verksamheten intressant, spännande, inbjudande och inspirerande. En verksamhet som är anpassad för barnen, samt en lärare som tar vara på barnens intresse. För detta krävs en motiverad lärare som är lyhörd för barnen. Ingen av intervju personerna har nämnt något om den grundläggande uppgift, som vi uppfattar det, att som lärare skapa trygghet för barnet, vilket är en förutsättning för att det skall kunna bli en god lärmiljö. Vi anser att tryggheten spelar en mycket viktig roll i arbetet med barnen på förskolan, saknas den kommer man ingenstans i sitt pedagogiska uppdrag menar Stern enligt Brodin och Hylander (2000). Det handlar om lärarens förhållningssätt gentemot barnen på förskolan. Vi menar också att en god lärmiljö är där barnen lär sig med glädje och lust utifrån deras erfarenhetsvärld, vi måste utgå från barnens perspektiv och inte den vuxnes. Det är också vi lärare som måste ge barnen möjligheter att få vara med och påverka innehållet i verksamheten. Detta innebär då att det måste finnas positiva och engagerade vuxna i barnens

omgivning. Detta framgick tydligt även i de intervjusvar som vi fick och utifrån den litteratur som vi läst. Utifrån vårt syfte vilka kompetenser som krävs för att skapa en god lärmiljö för alla barn på förskolan så framgår det tydligt här att det behövs positiva och engagerade vuxna. Detta är något som vi förutsätter att alla är som väljer att arbeta som lärare. Enligt Fagerli m.fl. (2002) så är det viktigt i en god pedagogisk miljö att det är barnen som syns och hörs mest, och att de får vara med och påverka verksamheten. Alla som arbetar på förskolan måste ta barnen på allvar och ha respekt inför barnen. Denna grundsyn måste alla lärare ha. Enligt de intervjusvar som vi fick så menar lärarna att en god lärmiljö är att få tid till att se och prata med varje barn genom mindre grupper. Genom vår yrkeserfarenhet som barnskötare vet vi att situationerna ute på förskolorna kan vara frustrerande när det gäller barnantal i förhållande till lärare. Här gäller det att fånga tillfällena till att dela den stora gruppen i mindre grupper för att ett lärande möte lättare skall kunna ske menar vi. Många gånger tror vi att det är lätt att hamna i den onda cirkeln att se hinder i stället för möjligheter. Utifrån vår egen yrkeserfarenhet vet vi att barngrupperna kan vara väldigt stora, men det är vår pedagogiska uppgift att kunna hitta förutsättningar och tillfällen till lärande möten. Det är vårt ansvar som lärare att finna lösningar på hur man lättare kan göra för att kunna se och uppmärksamma varje barn i gruppen. En stor grupp kan delas i mindre grupper där läraren har ansvar för en grupp eftersom på förskolan arbetar två till fyra lärare i arbetslag. Kompetenser som här blir viktiga är kunskapen kring organisering och planering för att kunna skapa en verksamhet där en god lärmiljö råder.

Enligt lärarna som vi intervjuade så innebär en sämre lärmiljö stora barngrupper med för lite vuxna och en verksamhet som är ostrukturerad. Lärare som inte är lyhörda och styr över barnen, samt att material inte finns tillgängligt för barnen. Vi anser att en ostrukturerad och en dåligt planerad verksamhet påverkar arbetet med barnen. Detta styrker även Fagerli m.fl. (2001) med att en sämre lärmiljö för barnen är om läraren är strikt styrd av sin planering och enbart utgår ifrån sig själv och inte släpper in barnen att få vara med och påverka verksamheten.

Utifrån analyserna och angående vårt syfte är kompetenser som krävs av lärare, medvetenhet, tydlighet och förmågan att planera verksamheten. Medvetenhet handlar om att veta vad som skall göras, hur något skall göras och varför. I detta ligger kunskapen om barns utveckling vilket har en stor betydelse menar vi. En viktig del i detta är att kunna se varje barn och dess behov, och att som lärare vara positiv och intresserad samt ha förmåga att kunna skapa en

inbjudande miljö, där det finns utrymme för att skapa lugn och ro men också för mer krävande lekar. I vår undersökning hade vi önskat få svar på vad de menar med att vara medveten, tydlig och positiv. Här skulle vi kanske som intervjuare ställt dessa frågor under intervjuens gång, vilket vi märkte i efterhand. Utifrån våra analyser är tydlighet och att vara positiv och intresserad samt att kunna skapa lugn och ro förmågor som läraren bör ha. Enligt Abrahamsen (1999) måste man stanna upp och reflektera professionellt över varför man gör det man gör i olika samspelesituationer. Här funderade vi på vilka av dessa kompetenser är förmågor som läraren ifråga har i sig själv och vilka är kunskaper som man kan lära in? Vi menar t.ex. att vara positiv i sin yrkesroll är något som läraren måste ha i sig själv då det inte finns teoretisk kunskap som kan göra att man blir positiv om man inte är det från början. Men barns utveckling kan du t.ex. lära dig genom att läsa litteratur som ger dig kunskap kring barns utveckling, inom alla områden. Alerby & Isaksson-Pelli (2004) anser att när det gäller att få barnen att ta ansvar över sitt eget lärande spelar lärares erfarenheter och förhållningssätt en avgörande roll. Vi anser att lärares förhållningssätt utifrån litteraturdelen handlar mycket om att bli medveten om sin yrkesroll, vara medveten om det uppdrag som man faktiskt har utifrån läroplanen. Läraren har en oerhört viktig och betydelsefull roll för alla barnen, lärare har ett enormt ansvar. Genom att reflektera och diskutera i arbetslaget kan man synliggöra och kritiskt granska sin yrkesroll för att vidareutvecklas och bli mer professionell i sin yrkesroll. Alerby & Isaksson-Pelli (2004) menar att lärare måste arbeta med styrdokumentet Lpfö-98 samt reflektera, diskutera och analysera den för att tillsammans öka den personliga medvetenheten kring arbetssätt och förhållningssätt.

Utifrån våra analyser menar intervjupersonerna att det är väldigt viktigt med kompetensutveckling inom alla möjliga områden. Det är viktigt att komplettera sina kunskaper och få nya idéer. En av intervjupersonerna ansåg att man får för lite kompetensutveckling. Som kompetensutveckling menar även intervjupersonerna att det är viktigt med arbetslagsdiskussioner, där hela arbetslaget är med. Kompetensutveckling anser vi är oerhört viktigt för att inte fastna, utan hela tiden vidareutvecklas i sin yrkesroll. Det krävs av oss som lärare att hela tiden hålla sig ajour med ny forskning och annan litteratur kring barns utveckling och lärande. Fagerli m.fl. (2001) anser att i förskolan är behovet stort när det gäller betydelsen av att känna till barns behov och att det pedagogiska arbetet måste ledas med stor kunskap om barns utveckling. När man pratar kring kompetensutveckling, anser vi att det att många gånger förknippas med att gå utbildning, kurs, studiedagar osv. Men vi menar att det är viktigt att vara medveten om de tillfällen då man diskuterar och reflekterar

om verksamheten, barnen, lärarrollen i arbetslaget att detta också är en form av kompetensutveckling. Här gäller det för varje enskild förskola att hitta strukturer för tid till kompetensutveckling. Vi vet av erfarenhet att det genererar till både kraft och lust.

Utifrån analyserna är föräldrarna viktiga för att skapa en god lärmiljö för barnen, detta anser samtliga intervjupersoner att samarbetet med föräldrarna är viktigt. De menar att föräldrarna känner sina barn bäst och tillsammans ska förskolan skapa en helhetsbild av barnet för att kunna tillgodose barnets behov. Det är viktigt att föräldrarna får veta vad och varför vi gör olika saker på förskolan. De säger också att samarbetet med föräldrarna är viktigt för man har tillsammans ett ansvar för barnets utveckling, och en god kontakt med föräldrarna är viktig för barnets fortsatta utveckling. I arbetet med barnen på förskolan anser vi att föräldrasamarbetet är en viktig del i att skapa en god lärmiljö. Vi menar också att det är föräldrarna som har den största kunskapen om sitt barn och det måste vi på förskolan visa stor respekt inför. Det är vårt yrkesmässiga ansvar som lärare att detta samarbete fungerar på ett tillfredsställandesätt. Det är viktigt att vi bjuder in föräldrarna så de får en inblick i barnets vardag på förskolan, eftersom lärarna ofta lär känna en annan sida av barnet som inte föräldrarna ser och upplever. Kärrby (1992) anser att betydelsen av samverkan mellan lärare och föräldrar är viktig för barns utveckling och inläring. Ingen pedagogisk verksamhet kan möta barnets behov på ett bättre sätt än genom samarbete med föräldrarna.

Uppdraget i Lpfö-98 innebär att förskolans uppgift är att tillsammans med föräldrarna verka för att varje barn får utvecklas efter sina förutsättningar. När vi sökt i databaser och litteratur kring föräldrasamarbete eller föräldrasamverkan fann vi väldigt lite om detta. Vi ställer oss undrande till varför, när vår undersökning visar på att samarbetet med föräldrarna är väldigt viktigt. Säljö (2003) menar för att kunna skapa en god lärmiljö behöver lärare ha kunskaper kring barnens tidigare erfarenheter. De erfarenheter som barnet upplevt utanför förskolans verksamhet, den sociala miljö som barnet lever i har väldigt stor betydelse för barnets fortsatta utveckling. Här anser vi att föräldrasamarbetet blir betydelsefullt för att kunna skapa en god lärmiljö. Intervjupersonerna menar vidare att det är viktigt att ha en dialog med föräldrarna för att de känner sina barn bäst. Det är viktigt att mötas här, ett givande och tagande, för att få en bra bild över hur barnet fungerar och är eftersom barnet kan vara på ett sätt hemma och på förskolan ett annat. Här menar vi att ansvaret ligger på läraren för att det skall bli ett bra samarbete, för att gynna barnets fortsatta utveckling så att det blir en god lärmiljö för barnet. Här anser vi att en viktig kompetens blir förmågan i att kunna samarbeta väldigt viktig.

Säljö anser att utgångspunkten för lärande är att man intresserar sig för hur varje enskild individ och hur grupper tar till sig kunskaper. Han säger också att det inte är lätt för barnet att upptäcka på egen hand därför att de abstrakta kunskaperna inte finns hos föremålen i sig eller händelserna, utan i våra beskrivningar och undersökningar genom kommunikation. Här anser vi att lärarens engagemang blir betydelsefullt för hur barnets förståelse blir över det som barnet upplever. Det blir viktigt för läraren att sätta ord på det som händer eller görs så att barnet kan ordna och strukturera sina upplevelser. Intervjupersonerna anser att man ska utgå ifrån barnen och på deras nivå, och kunna utmana dem vidare för att skapa en god lärmiljö. Detta är en av förutsättningarna för att barnen ska lära sig och ta till sig den kunskap som är tänkt. Här menar vi att ytterligare en kompetens som krävs av lärare utifrån vårt syfte är kunskap om hur barn lär sig och tar till sig kunskap. Vi anser att det blir väldigt viktigt att som lärare vara medveten kring det man skall göra tillsammans med barnen och hur man förhåller sig till det.

7.1 Metoddiskussion

För att göra en intervju med bandspelare så krävs det att man har intervjupersonens tillstånd. Fördelen med denna metod är att man har svaren registrerade exakt men den är tidskrävande eftersom man måste skriva ut och återge precis ordagrant det som intervjupersonen sagt. Den intervjubandspelare vi använde stängde automatiskt av när det blev tyst, vilket vi tror med rätt information om detta från början kan kännas avstressande för intervjupersonen. I något fall missade vi att informera om detta innan intervjun påbörjades och då märkte vi att personerna blev stressade när det blev en paus, då de trodde att bandspelaren hade stannat. Vid dessa tillfällen fick de informationen under intervjuens gång. Vi märkte under intervjuerna att vi hade glömt att tillägga i intervjufrågorna att vår fokus låg på förskolan. Detta märkte vi eftersom det blev en del frågor under intervjuerna hos vissa, om det gällde skolan eller förskolan. Vi hade muntligt sagt att vår undersökning riktade sig mot förskolan, men i efterhand anser vi att det borde ha funnits med i frågorna för att vara ännu tydligare. Detta anser vi ändå inte ha påverkat vår undersökning, då vi menar att alla våra frågeställningar även kan överföras till lärare på skolan. Vi valde riktning mot förskolan då vår utbildning och vår erfarenhet riktar sig mot barn i de lägre åldrarna. Vid bearbetning av våra resultat insåg vi att intervjufrågorna skulle ha utvecklats mer. Detta för att få en mer ingående beskrivning kring vad en god lärmiljö är och vad läraren anser är en viktig kompetens för att skapa en god

lärmiljö för alla barn. Intervjufrågorna gick in i varandra vilket märktes under en del intervjusvar då de redan hade besvarat en del av frågan. Patel, Davidson (2003) anser att man måste kritiskt granska frågorna man skall ställa i intervjun. Vi känner att vår kunskap kring intervjuer har ökat vilket gjort att vi fått nya erfarenheter kring kvalitativa intervjuer som vi tar med oss.

7.2 Tankar inför framtiden

Genom vår undersökning vill vi skapa diskussioner ute på förskolorna för att öka medvetenheten hos lärarna genom att reflektera kring sitt förhållningssätt och sin egen yrkesroll. Vi anser att detta är betydelsefullt för att kunna skapa en god lärmiljö, för varje enskilt barn på förskolan. Vi tycker det skulle vara intressant att forska vidare kring föräldrasamarbetet eftersom lärare tillsammans med föräldrarna ansvarar för barnets utveckling. Andra intressanta områden att forska vidare kring är ledarskap och organisationskunskap. För att man som lärare skall ha goda kunskaper i att leda en barngrupp och vilket förhållningssätt som krävs. Vilken roll har ledningen i organisationen för att skapa en god lärmiljö? Hur påverkar det läraren? Hur påverkar det barnen? Vi inser att i våra forskningsfrågor finns mycket mera att fördjupa sig kring. Vi inser också att vi ännu mer kunnat avgränsa vår undersökning.

7.3 Sammanfattning av arbetet

I vår undersökning ligger fokus på hur viktig lärarens förhållningssätt är gentemot barnen på förskolan för att kunna skapa en god lärmiljö. Vi har undersökt vilka kompetenser lärare behöver för att skapa en god lärmiljö för barnen på förskolan. Vi belyser även vilken roll tryggheten för barnets lärande har och vikten av föräldrasamarbete för att skapa goda lärmiljöer. Vi diskuterar våra resultat utifrån ett sociokulturellt perspektiv, (Säljö, 2003). För att få en djupare kunskap kring detta har vi gjort kvalitativa intervjuer med lärare på förskolan. Våra slutsatser av denna undersökning är att lärarna på förskolan har ett stort ansvar och en mycket betydelsefull uppgift att fylla för barnen på förskolan för att skapa en god lärmiljö.

Referenser

- Abrahamsen, G. (1999). *Det nödvändiga samspelet*. Lund: Studentlitteratur.
- Alerby, E. Isaksson-Pelli, A. (2004). *Goda lärmiljöer*. Ett kompetensutvecklingsprojekt inom Pajala kommuns skolor och förskolor. Forskningsrapport 2004:04. Luleå tekniska universitet.
- Brodin, M. & Hylander, I. (1997). *Att bli sig själv*. Stockholm: Liber AB.
- Denscombe, M. (2000) *Forskningshandboken – för småsakliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Fagerli, O., Lillemyr, O. F. & Söbstad, F. (2001). *Vad är förskolelärareik?* Lund: Studentlitteratur.
- Hargreaves, A. (1998). *Läraren i det postmoderna samhället*. Lund: Studentlitteratur.
- Holmlund, K. & Rönnerman, K. (1995). *Kvalitetssäkra förskolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, E. & Pramling-Samuelsson, I. (2003). *Förskolan barns första skola*. Lund: Studentlitteratur.
- Kennedy, B. (1999). *Glasfåglar i molnen*. Stockholm: HLS Förlag.
- Kinge, E. (2000). *Empati hos vuxna som möter barn med speciella behov*. Lund: Studentlitteratur.
- Kärrby, G. (1992). *Kvalitet i lärareiskt arbete med barn*. Stockholm: CE Fritzes AB.
- Lindahl, M. (1998). *Lärande små barn*. Lund: Studentlitteratur.
- Lpfö -98 (1998) *Läroplan för förskola*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Patel, R. & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Patton, M. (1980). *Qualitative evaluation and research methods*. London: Sage publications.
- Persson, B. (2001). *Elevens olikheter och speciallärareisk kunskap*. Stockholm: Liber AB.
- Pramling, I. (1993). *Barnomsorg för de yngsta – en forskningsöversikt*. Stockholm: C. E. Fritzes AB.
- Pramling-Samuelsson, I. & Sheridan, S. (1999). *Lärandets grogrund*. Lund: Studentlitteratur.
- Rahm, T. & Wall, G. (1990). *Föräldrarsamtal i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Sommer, D. (1997). *Barndoms psykologi utveckling i en förändrad värld*. Hässelby: Runa förlag AB
- Stainar, K. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Sträng, M. & Persson, S. (2003). *Små barns stigar i omvärlden*. Lund: Studentlitteratur
- Svenska Akademiens ordlista*. (1998). Stockholm: Norstedts förlag.
- Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken*. Stockholm: Prisma.

- Vernersson, I-L. (2002). *Speciallärareik i ett inkluderande perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Williams, P., Sheridan, S. & Pramling–Samuelsson, I. (2000). *Barns samlärande*. Stockholm: Liber.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilaga 1: intervjufrågor

Forskningsfråga:

1. Definiera vad lärmiljö är för dig?

Intervjufrågor:

- a) Vad betyder ordet lärmiljö för dig?
- b) Hur ser en god lärmiljö ut för dig?
- c) Vad är en sämre lärmiljö för dig?

Forskningsfråga:

2. Vad anser du är nödvändigt i din verksamhet för att kunna skapa en god lärmiljö?

Intervjufrågor:

- d) Vad tycker du är viktigast i din verksamhet för att kunna skapa en god lärmiljö?
- e) Tror du det behövs någon speciell kompetens hos dig som lärare för att skapa en miljö där barnen lär sig?
- f) Vilken/vilka isåfall?
- g) Vad är det som gör att du tycker den/dessa kompetenser är viktiga?
- h) Anser du att kompetensutveckling är viktigt för att skapa goda lärmiljöer för barnen?

Forskningsfråga:

3. Hur viktiga är föräldrarna i att skapa en god lärmiljö?

Intervjufrågor:

- i) Anser du att samarbetet med föräldrarna är viktigt för att skapa en god lärmiljö?
- j) Om ja - Kan du konkret ge något exempel på i vilka sammanhang föräldrarna är viktiga när det gäller att skapa en god lärmiljö?

k) Om nej – Vill du försöka förklara varför du inte anser att det är viktigt att samarbeta med föräldrarna i denna fråga